

P. Lauridsen.

Med P. Lauridsen (f. 14. Sept. 1846), som 13. Maj 1923 afgik ved Døden, mistede dansk Historieskrivning en af sine mest begejstrede Tjenere. Talrige vigtige og omstridte historiske Problemer har han taget op til Undersøgelse, og vigtige Emner af vort Folks Fortid har han gjort til Genstand for bred og omfattende Fremstilling. Paa alle Omraader viste han stor og mangesidig Viden, en overordentlig Friskhed og Selvstændighed i Bedømmelsen. Samtidig var han en ypperlig Skribent med et stærkt Temperament, lidenskabelig i sin Kærlighed til Land og Folk, med Sans for og Evne til at skildre de enkelte Personligheder saavel som Stemninger og Følelser, der rørte sig i Masserne. Baade i Særundersøgelser og i de bredere historiske Skildringer naaede han ofte det udmærkede. Derimod kunde det ikke undgaas, at hans Mangel paa stringent videnskabelig Skole maatte sætte Spor i Behandlingen af historisk-statsretslige Emner — saaledes i *Slesvig og Kronen 1660—71* (1906) — som fortrinsvis krævede denne Forudsætning.

P. Lauridsens historiske Forfatterskab spænder over mange forskellige Emner. I de første Aar var det navnlig Geografien og Geografiens Historie, som tog ham fangen. 1883 udgav han *Jens Munks Navigatio septemtrionalis*, 1885 en Fremstilling af *Vitus Bering og hans russiske Opdagelsesrejser fra 1725—43* og 1890 en *Bibliographia Groenlandica*. Efterhaanden blev disse Studier bragt i Forbindelse med hans sønderjydske Hjemstavn. I H. T. 6 R., I publicerede han en større Studie over *Kartografen Johannes Mejer* og beskæftigede sig i flere Afhandlinger med Folkebrydningen ved Slesvigs Sydgrænse (Sønderj. Aarb. 1893 og Daniel Bruun: Danmark Land og Folk).

Fra tidlig Tid viste P. Lauridsen Interesse for agrarhistoriske Studier og har i flere Afhandlinger (Aarb. for nord. Oldk. 1896 og 1903 og Aarb. for dansk Kulturhist. 1899) givet vigtige Bidrag til vort Kendskab til den gamle danske Bondegaard, til Landsbybebyggelsens Udvikling og til Middelalderens Dyrknings- og Ejendomsformer. Fra sine geografiske Arbejder medbragte han Evnen til at læse gamle Kort og Sans for Betydningen af de topografiske Forhold i Landets forskellige Egne. Som altid var han ganske uafhængig af ældre Anskuelser. Paa Grundlag af nyt og omfattende Materiale, Stednavneforskningens Resultater, Forarbejderne til Kristian 5.s Matrikel, Præsteindberetninger fra 17. Aarh., gamle By- og Udskiftningskort fra sidste Halvdel af 18. Aarh., fremsatte han en ny Opfattelse af en Række omstridte Problemer og hævdede blandt andet, at Mark, Øre og Ørtug Jord (*terra in censu*)

maatte være en simpel Arealbetegnelse. Selv om Resultaterne paa flere Punkter har været omstridt og heller næppe alle lader sig opretholde, har hans Arbejder paa dette Omraade utvivlsomt ført Forskningen et stort Skridt videre og ikke mindst ved Inddragningen af yngre Materiale, som genspejler en fjern Fortid, haft metodisk Betydning og anvist en Vej, som sikkert vil kunne bringe yderligere Oplysninger om vor Bondestands ældste Historie. I denne Forbindelse kan tilføjes, at P. Lauridsen i forskellige Afhandlinger (Sønderj. Aarb. 1889 og 1891) har givet særlige Bidrag til den sønderjydske Bondestands Historie.

Navnlig vil dog P. Lauridsen blive mindet som Skildreren af Nordslesvigs nyere nationale Historie. Paa dette Omraade kom alle hans Fortrin for Dagen. Det spores i den lille Studie *Mellem Slagene* (Sønderj. Aarb. 1899 og 1900 og som Særtryk), men viser sig navnlig i *Da Sønderjylland vaagnede* I—VIII 1909—22, der blev et af den danske Historieskrivnings mest aandfulde Værker. P. Lauridsen var selv af nordslesvigsk Bondeæt, født i Landsbyen Jægerup i Haderslev Amt, og havde i sin tidligste Ungdom paa nært Hold gennemlevet de bevægede Aar mellem de to slesvigske Krige. Som han selv var udpræget selvstændig, forstod han de nordslesvigske Bønders Trang til Selvhævdelse og vidste at vurdere sine Landsmænds stejle, lidt mistænksomme Holdning over for Bureaukratiet. Lad være, at Ungdommens Indtryk, maaske ikke mindst Erfaringerne fra hans Læreaar (1863—67) som Elev paa Seminariet i Tønder, i høj Grad har præget hans Dom over Danskhedens slesvig-holstenske Modstandere og tilsløret hans Blik for den nationale Berettigelse, som ogsaa fandtes i deres Kamp, i Hovedsagen har han evnet at veje Ret og Uret i den nationale Kamp og haft fuld Forstaaelse for de begrænsede Muligheder i den danske Bevægelse, som var en Følge af de foregaaende Aarhundreders Udvikling. Han staar i den Henseende ved A. D. Jørgensens Side og har sammen med ham lagt en sikker Grund for Vurderingen af det store folkelige Opgør mellem Dansk og Tysk i 19. og 20. Aarh.s Sønderjylland. Her er ikke Stedet til en nærmere Udredning af Ejendommeligheder og Kritik af Enkeltheder i P. Lauridsens store Værk. En senere Specialforskning vil altid kunne udfylde Lakuner og glatte lidt i Bedømmelsen af Personer og Forhold. Afgørende er det, at man først gennem hans Skildringer er naaet frem til Forstaaelse af Stadierne i den folkelige nordslesvigske Bevægelse og til en Vurdering af den lange Række ejendommenlige, kraftige og rigt nuancerede Førerskikkelser, som førte den til Sejr. Præget af en kraftig Personlighed, baaret af et stærkt lyrisk Temperament, rigt paa nye Syns-

punkter, ærligt i sin Stræben efter historisk Sandhed og bygget op paa et omfattende og delvis nyt Materiale, har P. Lauridsens store Værk betydet en Landvinding for den historiske videnskabelige Forskning. Samtidig fortjener det at leve i Folket og i lange Tider at blive den Kilde, hvorfra det oser Viden om det danske Nordslesvigs nationale Gennembrud.

Axel Linvald.

H. D. Lind.

25. Jan. 1924 døde fhv. Sognepræst til Gunderslev og Skelby Pastor H. D. Lind, f. 17. Juli 1847. Han var et Nybodersbarn, og hans Hjemsted har bestemt hele hans Produktion. Det mærkelige lille Samfund, der endnu i hans Barndom helt var præget af »Holmens faste Stok«, har han skildret i *Nyboder og dets Beboere især i ældre Tider* (1882), og den danske Flaades Historie i 16.—17. Aarh. har han behandlet i en Række Værker, mellem hvilke maa fremhæves *Christian IV og hans Mænd paa Bremerholm* (1889), *Frederik III's Somagt* (1896) og *Fra Frederik II's Tid* (1902). Af hans talrige marinehistoriske Tidsskriftsafhandlinger kan nævnes de Bidrag til Flaadens Historie under Frederik 3. og Christian 5., der er offentliggjorte i vort Tidsskrifts 6. og 7. Række.

M. Mackeprang.

Marcus Rubin.

Marcus Rubin døde 6. marts 1923, dagen efter hans fyldte 69. aar. I ham mistede dansk aandsliv en fin, livlig, glimrende intelligens, en omfattende viden og en stor arbejdskraft. Videnskabeligt og praktisk arbejde fyldte hans hele liv, og dette formede sig saaledes, at han paa usædvanligt mange omraader kunde stille sit arbejde i sit lands tjeneste. Rubin var som saa mange danske mænd af jødiske slægter fast samlevet med det danske folk. Meget faa i hans levetid kendte vort folk, dets egenskaber, dets arbejdsvilkaar, dets sammensætning, dets fortrin og fejl saa nøje som han. Hans egenartede personlighed bevirkede vel, at han ikke fik tag i videre kredse; den kreds, han sympatiserede med og som sympatiserede med ham, bestod væsentligt af nogle faa danske historikere: Erslev og Fridericia, Aage Friis og I. P. Jacobsen. Trofast mod disse venner og altid villig til at arbejde for dem var Rubin ligesaa trofast mod og villig til at arbejde for Danmark, villig dertil i en grad, der tilsidst endog udsatte ham for nationalistiske kredses lave beskyldning om ikke at være dansksindet, skønt den artikel i Preussische Jahrbücher, der gav anledning dertil, var skrevet efter opfordring af og godkendt af det danske udenrigsministerium.